

Հիդիան Արմենիա,
Ամսաթերթ

Հունվար-Փետրվար
2019, Էջ 1

**Լիդիանը շեշտում է,
որ Ամուլսարը
նախագծված է և
կառուցվում է
ժամանակակից
լավագույն
չափանիշներով՝
բացառելով հանրի
ազդեցությունը
շրջակա որևէ
ջրային համակարգի
վրա:**

**Հիդրոերկրաբան-
կան հետազոտու-
թյուններ նաև հստակ
ապացուցում է, որ
Ամուլսարի և Զեր-
մուկի ջրային համա-
կարգերը կապված
չեն:**

Հետազոտություն. Ամուլսարի ու Զերմուկի ջրային համակարգերը կապված չեն

Լիդիան Ինքերնեյշնլ ընկերությունը ս.թ. հունվարի 29-ին տարածել է հաղորդագրություն, որով հայտարարել է Ամուլսարի և Զերմուկի տարածքում ստորերկրյա ջրային համակարգերի իզոտոպային (հիդրոերկրաբանական) հետազոտության արդյունքները: Նոյեմբերի 18-ին նախաձեռնված հետազոտությունը նպատակ ուներ պատասխանելու շահագրգիռ կողմերի բարձրացված տեխնիկական հարցերին:

Զերմուկի և Ամուլսարի տարածքից 25 ջրի նմուշ է վերցվել նմուշարկման տարբեր կետերից: Նմուշները վերցվել են ՀՀ Կառավարության համապատասխան կենտրոնի ներկայացուցիչների ներկայությամբ: Լիդիանի կողմից վերցված նմուշները հետազոտվել են ALS միջազգային սերտիֆիկացված լաբորատորիայում (Չեխիայի Հանրապետություն), տվյալները մշակվել են Golder Associates (Գոլդեր Ասոցիեյթս, Մեծ Բրիտանիա) ընկերության գլխավոր հիդրոերկրաբանի կողմից, որի պաշտոնական եզրակացության մեջ մասնավորապես ասվում է.

«Զերմուկի աղբյուրների և հանքային ջրերի հորատանցքների քիմիական բաղադրությունը բնորոշ է հիդրոթերմալ ջրերին ըստ դրանց հիմնական և հավելյալ իոնական քիմիական և բնապահպանական իզոտոպային բնութագրերի: Հիդրոթերմալ ջրերն ունեն d13C բաղադրություն, ինչպես նաև հստակ տարանջատված d18O և d2H, d34S, 87Sr / 86Sr և համախառն ալֆա և բետա ակտիվություն, ինչը հստակորեն տարբերվում է մակերեվութային և ստորերկրյա ջրերի նմուշներից և համարելի է հիդրոթերմալ ծագում ունեցող առանձին հոսքի ռեժիմի հետ: Ջրի այս տեսակը չի համընկնում Ամուլսար լեռան տարածքում արձանագրված ստորգետնյա ջրերին և հաստատում է այն եզրահանգումը, որ Ամուլսարի ստորգետնյա ջրային համակարգը ամբողջովին տարբեր է Զերմուկի հիդրոթերմալ համակարգից:

Որպես ամփոփում՝ հիմնվելով ստորգետնյա ջրերի հետազոտությունների տվյալների վերլուծության վրա, որոնք ներկայաց-

ված են Ամուլսարի 2016թ. ԲՍԱԳ-ում, գուգորդելով սույն հուշագրով ներկայացված հիմնական իրավակի և իզոտոպային տվյալները՝ հաստատվում են, որ Զերմուկի տաք հանքային ջրերի համակարգը Ամուլսարի ստորգետնյա ջրերի և մակերեսութային ջրերի հետ հիդրավիկ կապ չունի»:

Այս հիդրոերկրաբանական հետազոտությունը վերահաստատում է 2013թ. Լիդիանի կողմից իրականացված հետազոտության արդյունքները, որոնք ներառված են Ամուլսարի ծրագրի Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման (ՇՄԱԳ) և Բնապահպանական և սոցիալական ազդեցության գնահատման (ԲՄԱԳ) փաստաթղթերում, և միանշանակ հաստատում են, որ Զերմուկի և Ամուլսարի ստորերկրա ջրային համակարգերի միջև հիդրավիկ կապ չկա:

Հետազոտությունը նախագծվել և իրականացվել է ընդլայնելու դեռևս 2013 թվականին, որպես ելակետային հավաքագրված տվյալների հետազոտություն, որն այն ժամանակ իրականացվել էր պարզելու Զերմուկի և Ամուլսարի ջրային համակարգերի միջև հեդրոերկրաբանական կապի առկայությունը: Ջրի նմուշների հետազոտությունը իրականացվել էր Jones Environmental Laboratory (Մեծ Բրիտանիա) կողմից 2013 թվականին և վերլուծվել էր Golder Associates ընկերության կողմից: Ամբողջական հոդվածը

https://www.aravot.am/2019/01/30/1014038/?fbclid=IwAR0ljgiQAKGT-NooF4ZuJp5q9pGu6SD-6_AAwV7laMGaMu-H2QiVT1qTOA

«Բա ո՞նց կոռումպացված երկրում թույլտվություն ստացար», Մեղիս Մարս

Այսօր շատ երկրների հայացքը, հատկապես՝ հետխորհրդային տարածքում Հայաստանի վրա է: Կկարողանանք պատճել երկարաժամկետ success story (հաջողված պատմություն), կառուցել երկիր, որը կհամարի շոշափելի զարգացում ապրող երկրների շարքերը, թէ՛ ոչ:

**Հունվար-փետրվար
2019, Էջ 2-3**

Ընկերությունն այսօր ունի բոլոր օրինական թույլտվությունները աշխատանքներն իրականացնելու համար և որևէ առողիտ չի կարող արդարացնել, որ երկու տասնյակ մարդ՝ տարբեր կողմերի հովանավորությամբ, արդեն 8 ամիս զավել են տնտեսվարողի տարածքը և այդ հարցը լուծում չի ստանում:

Այսօր Հայաստանում դեռևս կա ավելի քան 25% աղքատություն, արտաքին պարտքը գերազանցում է ՀՆԱ-ի 50%-ը և մեր երկրից դեռ արտագաղթում են աշխատանք, սոցիալական պահովություն և ավելի բարեկեցիկ կյանք որոնելու համար: Արտագղթում են ոչ միայն կանադա և Հոլանդիա, այլև Սարասով ու Նիժնի Տագի:

Հուսահատ հայացքը

2018թ. դեկտեմբերի 17-ին Լիդիանի Երևանյան գրասենյակում ստորագրում էի Լիդիանի ևս 90 աշխատակիցների ազատման հրամանները: Դրանից առաջ Ամուլսարի ձանապարհների ազօրինի շրջափակման հետևանքով աշխատանքից արդեն զրկվել էր ավելի քան 200 մարդ՝ Լիդիանի հաստիքացուցակով ու մոտ 1000 հոգի՝ կապալառու ընկերություններում: Շաբաթը, որի մասին խոսում եմ, երեք ամենածանրն էր վերջին 8 ամսվա ընթացքում: Տարերը, Ամանորի նախաշեմ: Մարդիկ, ովքեր տարեսկզբին ունեին լավ վճարվող, կայուն աշխատանք, շատերը վարկեր էին վերցրել տուն զնելու համար և ունեին Հայաստանում բարեկեցիկ կյանքով ապրելու շատ շոշափելի հեռանկար, Նոր Տարվա շեմին գործազրուկ էին, կոտրված ու հուսահատված: Բոլորին փորձեցի հուսադրել, խոստացա, որ իրավիճակը շոկվելուն պես կգտնենք իրենց: Ինարկե հասկանալով, որ մեծ մասը սպասելու հնարավորություն չունի:

Դրանից մոտ երկու ամիս առաջ, երբ ազատեցինք առաջին խումբ աշխատակիցներին, նամակ գրեցի Սոցիալական ապահովության նախարարությանը և հանդիպում խնդրեցի նախարար Մանե Թանդիյանի հետ: Ի պատասխան նամակին, Սոցապնախարարության ինչոր վարչության պետ խորհուրդ տվեց աշխատակիցներին գրանցել գրադադարյան կենտրոններում: Ճիշտն ասած՝ լավ չեմ պատկերացնում, թե որտեղ էր պատրաստվում աշխատանքի տեղափորել Սոցապնախարարությունը Մեծ Բրիտանիայում վերապատրաստում անցած ու կենսաբազմազնության կառավարման ոլորտում բացահայտված մասնագիտություն ստացած, կամ ԱՄՆ-ում առողջության ու անվտանգության ոլորտում բարձր որակավորում ստացած մեր մասնագետներին:

Այդ և մեր մյուս մասնագետները Լիդիանի շնորհիվ ստացել են Հայաստանի համար աննախադեպ կրթություն ու պրակտիկ գիտելիքներ: Նրանք գրադադարյան կենտրոններում չեն գրանցվելու: Նրանք գրանցվելու են օտարերկրյա դեսպանատների հյուպատոսական բաժիններում՝ վիզա ստանալու համար: Ու այդպիսի դեպքեր, ցավոք, արդեն ունենք:

Որտեղ են գրանցվելու համայնքներում աշխատանքը կորցրած Լիդիանի այն աշխատակիցներին, որոնք գտել էին Հայաստանի մարզերի և նույնիսկ Երևանի համար բացառիկ աշխատանք: Ու խոսքը միայն բարձր աշխատավարձի մասին չէ: Խոսքը հույս և երկարատև նպատակների մասին է:

Այս մարդիկ առաջին անգամ էին աշխատում արևմտյան մշակույթով կազմակերպությունում, որտեղ բոլորն ունեն հավասար իրավունքներ, վճարվող արձակուրդ, որտեղ նրանք մասնագիտական դասընթացներ են անցնում, նոր գիտելիքներ ձեռք բերում, ու գրւել վերջին 30 տարում առաջին անգամ իրենց համար զարգացման հեռանկար են տեսնում իրենց համայնքում:

Տնտեսագիտության մեջ մի թեգ կա, որ մարդը շատ ավելի հեշտ է հարմարվում շարունակական վատ իրավիճակին, քան եթե որոշ ժամանակ ապրում է բարվոր կյանքով, և այնուհետ ստիպված է հարմարվել ավելի վատ պայմանների: Հետևաբար, շատերի համար իրավիճակից ելքը լինելու է արտագաղթը՝ թեկուզ Նիժնի Տագի:

Սոցապնախարարությունն այդ մասին պարտավոր է իմանալ. այս համայնքներից արդեն իսկ արտագաղթել է ավելի քան 20 ընտանիք:

«Բա ո՞նց կոռումպացված երկրում թույլտվություն ստացար»

Այս հարցը, առանց չափազանցության, երես մի 100 անգամ լսել եմ: Կարծ պատասխանը հետևյալն է՝ մեծ դժվարությամբ: Բավական է միայն ասել, որ դա տևեց մի քանի տարի: Բայց այս մասին մանրամասն կպատմեմ մեկ ուրիշ առիթով: Հիմա՝ միայն մի դրվագ: 2012-ին կառավարությունը, առանց որևէ բացատրության, օրենսդրական փոփոխություն նախաձեռնեց, ըստ էության, փաստի առաջ կանգնեցնելով մեր ներդրողներին ու թույլ չտալով կառուցել ենթակառուցվածքները նախկինում օրենքով թույլատրված և արդեն նախագծված վայրում:

Կառավարության այս վերաբերմունքը՝ խաղի գործող կանոնները չընդունած ներդրողի հանդեպ, ընկերությանն արժեցավ լրացուցիչ 100 միլիոն դրամ ու մի քանի տարով հետաձգեց թույլտվությունների գործընթացը: Այն ժամանակ ևս ընկերությունը ստիպված աշխատանքից մարդկանց ազատեց, քանի որ վստահ չէր, որ կարող է շարունակել գործունեությունը:

Ինչպես ենք ստացել թույլտվությունները: Տարիներով այդ թույլտվությունների համար պայքարելով ու կառչելու տեղ չըռդնելով, թիթեռ ու ծաղիկ ուսումնասիրելով: Իրականացնելով լավագույն, ոլորտում աննախադեպ բնապահպանական ու սոցիալական ծրագիրը:

Ինչ զի՞ն ենք վճարել խաղի նոր կանոններ թեկաղրելու համար: Օրինակ՝ այն գինը, որ ծրագրի դեմ տարիներ շարունակ իրականացվել է նպատակային, թեկաղրված ու լավ ֆինանսավորվող հակաքարողակայուն՝ ամեն քայլափոխին ցույց տալով մեզ, որ եթե ընտրել եք խաղի այլ կանոններ, ուրեմն ձեզ բոլորից դժվար է լինելու: Եվ ահա, ինչպես իր պյունակում գրել եք Արա Թաղևսոյանը, թվում եք, թե այսօր մենք պետք է քաղենք նախկինում ամեն առումով անթերի աշխատելու պտուղները: Բայց արի ու տես, որ այսօր ևս մենք մարդկանց ազատում ենք աշխատանքից: Մնում է եղակացնել, որ որոշ միջավայրերում շարժելինել լավագույնը, շատ ավելի հեշտ է լինել բոլորի նման:

«Բա մեր բնությունը»

Կանխատեսման հարցադրումը՝ բայց չէ՝ որ կան բնապահպանական մտահոգություններ:

Սկսեմ հեռվից: Բնապահպանական մտահոգությունների իրական արիթմները Հայաստանում բազմաթիվ են, սկսած քաղաքաշինությունից, Վերջացրած տրանսպորտի սարսափելի արտանետումներով: Լրջագույն խնդիրներ կան նաև հանքարդյունաբերության ոլորտում: Ամուլսար այս առումով ոչ թե խնդիր է, այլ ենց լուծում՝ իր բերած աննախադեպ ստանդարտներով: Եվ ուրեմն ինչո՞ւ է տարիներով աղմուկ բարձրացվել և այսօր այս իրավիճակը ստեղծվել միայն Ամուլսարի շուրջը: Վերևում արդեն նշեցի որովհետև տարիներ շարունակ այս ծրագրի դեմ իրականացվել է նպատակային ու լավ ֆինանսավորվող արշավ: Այս մասին, վստահ եմ, գիտի նորաստեղծ կառավարությունը:

Կառավարության շատ անդամներից մասնավոր գրույցներում լսել եմ՝ «զիտենք, որ ձեր դեմ արշավը պատվիրված է եղել»: Բայց հանրային հարթակում նրանցից շատերը տուրք են տալիս մի խումբ ակտիվիստների ազրեսիվ հարձակումներին, ներողություն են խնդրում, եթե համարձակվել են Ամուլսարի մասին ճշմարտությանը մոտ բան ասել: Եսկ ո՞վ պետք է ներողություն խնդրի առանց աշխատանք մասացած հարյուրավոր մարդկանցից, ո՞վ պետք է ներողություն խնդրի այն երեխաներից, ովքեր արտագաղեցն երկրից իրենց ընտանիքների հետ:

Ստացվում է, որ ֆեյսբուքում բարձր գոռացողներն են միայն արժանի նման նրբանկատ վերաբերմունքի: Նրանց տիաճություն չպատճառելու համար կարելի է անտեսել հազարավոր այլ մարդկանց շահերը և անելանելի վիճակում դնել երկրի բացառիկ օրինակելի ներդրողին:

Փիղը՝ սենյակում

Անգլերենում այսպիսի արտահայտություն կա. փիղը՝ սենյակում: Սա նշանակում է շատ ակնհայտ ու շատ մեծ խնդիր թողած՝ խոսել այլ բաների մասին: Լիդիանը և Ամուլսարը Հայաստանի տնտեսության համատեքսում ենց այդ փիղն է: Եվ այն դրսից շատ լավ երևում է: Որևէ ոլորտում ցանկացած լուրջ ներդրող, գիտի ինչ բան է Միջազգային ֆինանսական կորպորացիայի ու Զարգացման և վերակառուցման եվրոպական բանկի չափանիշներ: Եվ վստահ է, որ այդ չափանիշներով աշխատող ծրագիրը չի կարող պարունակել այն վտանգները, որոնց մասին թմրկահարվում է: Knight Piesolt, Wardell Armstrong, Golder Associates, GRE՝ սրանք ոլորտում ամենահայտնի անուններն են, և այս կազմակերպությունները վաղուց տվել են իրենց եզրակացությունը՝ Ամուլսարը չի ազդի ջրային ռեսուրսների վրա և նախազիծ համապատասխանում է միջազգային բոլոր չափանիշներին, ինչն ակնհայտ է ցանկացած ներդրողի համար:

Հայաստանում ներդրում իրականացնելու ցանկություն ունեցողը տեսնում է, որ մի խումբ մարդիկ փակել են երկրի խոշորագույն ներդրողի ձանապարհը և թույլ չեն տալիս դեռևս շինարարության փուլում շարունակել աշխատանքները, իսկ կառավարությունը քայլեր չի ձեռնարկում ներդրողի իրավունքները պաշտպանելու համար ու մի քանի տեղական ստուգումներից հետո միջազգային առողջականությունը կարիք է տեսնում: Ներդրողը բնական հարց է տալիս:

Արդյո՞ք Հայաստանում կան այլ հանքային ծրագրեր: Եվ եթե կան, ինչո՞ւ է միջազգային առողջականություն միայն Ամուլսարի համար, հատկապես, որ Ամուլսարը ենց այն ծրագիրն է, որն արդեն ունի միջազգային փորձաքննություններ: Անկեղծ ասած, այս հարցին որևէ համոզիչ պատասխան դժվար է գտնել:

Եթե կա երկրի տնտեսության համար առաջնահերթություն, ապա դա Ամուլսարի խնդրի լուծում է: Աղքատության ու արտագաղթի կրծատման համար անհրաժեշտ են ներդրումներ:

Ներդրումների ներգրավումը սկսվում է երկակի ստանդարտների բացառումից, օրենքի գերակայությունից ու հավասար պայմաններից: Դրանք վերացական հասկացություններ չեն ու ենթադրում են հստակ, շուտափություն ու համարձակ քայլեր, որոնք անհրաժեշտ են անել՝ ի շահ պետության:

հոդվածի հեղինակ.

Հայկ Ալոյան, Գլխավոր Տնօրեն
"Լիդիան Արմենիա" ՓԲԸ

Ս.թ. Փետրվարին Հայաստանի արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկության նախաձեռնության/ԱՃԹՆ գրասենյակը հրապարակեց իր առաջին զեկույցը: Հիշեցնենք, որ ԱՃԹՆ-ի նպատակն է հանքարդյունաբերության ոլորտում ավելի թափանցիկ և հաշվետվողական պետական, և՝ գործարար համակարգերի ստեղծումը, ինչպես նաև հանրային երկխոսության կայացման խթանումը: ՀՀ-ում ԱՃԹՆ ներդրման գործընթացը սկսվել է դեռ 2015թ., իսկ 2017թ. բնողություն կայացած ԱՃԹՆ խորհրդի նիստում հաստատվել է ՀՀ անդամակցության հայտը:

Որպես թափանցիկ և միջազգային շափանիշներով գործող ընկերություն, «Լիդիան Արմենիան» ոլորտում առաջիններից էր, որ ողջունեց այս նախաձեռնությունը և ի դեմս կայուն զարգացման գծով փոխնախագահ Արմեն Ստեփանյանի, ով հանդիսանում է ԱՃԹՆ բազմաշահառու խմբի անդամ, ակտիվորեն ներգրավվեց Հայաստանում ԱՃԹՆ ներդրման գործընթացին: ԱՃԹՆ առաջին զեկույցում ամփոփված են հանքարդյունաբերության ոլորտի 2016-2017թթ. ֆինանսական տարիները: Զեկույցը հետաքրքիր տվյալներ է ներկայացնում ոլորտի արտադրության, արտահանման, գրանդվածության, քույլտվությունների, ինչպես նաև այլ կարևոր գործուների վերաբերյալ:

Զեկույցից ստորև առանձնացրել ենք առավել ուշագրավ մի քանի տվյալներ, որոնք առնչվում են «Լիդիան Արմենիային»:

Հունվար-փետրվար 2019, էջ 4.

2016 և 2017թթ. հանքարդյունաբերական ընկերությունների կողմից վճարվող վարձակալության վճարները կազմել են համայնքային բյուջեներ ստացվող ընդհանուր եկամուտների գերակշիռ մասը՝ համապատասխանաբար 66.1% և 65.6%: Այս եկամուտների մեծ մասը գոյանում է հողերի վարձակալությունից: Այս ծավալուն եկամուտը պայմանավորված է եղել բացառապես մեկ ընկերության, «Լիդիան Արմենիայի» կողմից մեկ համայնքի՝ Զերմուկին կատարված վճարությունով, որոնք համընկել են «Լիդիանի» այդ համայնքում գործունեության մեկնարկի հետ:

Ըստ հանքարդյունաբերական ընկերություններից համայնքների ստացած եկամուտների, 2016թ. Ամուլսարի հարակից Զերմուկ համայնքը եկամուտների շափով առաջատարն է եղել՝ ստանալով ընդհանուր եկամուտների մոտ 31% կամ 372.6 մլն ՀՀ դրամ, որը 175.5 մլն ՀՀ դրամով գերազանցում է երկրորդ տեղը գրաղեցրած Կապան համայնքի եկամուտները: Սակայն, 2017թ. ավանդական բաշխումը վերահաստատվել է, և Զերմուկ համայնքը նահանջել է երրորդ հորիզոնական: Կապանը և Քաջարանը գրաղեցրել են առաջին և երկրորդ հորիզոնականները:

2016-2017թթ հանքարդյունաբերական ընկերությունների կողմից համայնքային բյուջեներ կատարված վճարությունների մեծությամբ առաջատար կրկին Զերմուկ համայնքն է՝ 372.607.000 ՀՀ դրամ, իսկ 2-րդ հորիզոնականում Կապանը՝ 197.058.000 ՀՀ դրամ:

«Լիդիանը» նաև առաջատարն է համայնքային բյուջեների նկատմամբ հաշվարկած վճարություններով: Նրան բաժին է ընկնում 2016 և 2017թթ. հանքարդյունաբերական ընկերությունների կողմից հաշվարկած վճարությունից՝ համապատասխան 52.5% և 32.1%, իսկ ահա օրինակ Զանգե-

գուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի հաշվարկված վճարությունները կազմում են 18.4%՝ 2016թ., և 23.8%՝ 2017-ին:

Միայն Զերմուկ համայնքի եկամուտները 2016թ. կազմել են 614.194 ՀՀ դրամ, որից 60.7%-ը վճարվել է «Լիդիանի» կողմից, իսկ 2017թ. ընդհանուր 436.402 ՀՀ դրամ եկամուտների 36.9%-ն է վճարել «Լիդիանը»:

«Լիդիանն» առաջատար է նաև հանքարդյունաբերական ընկերությունների կողմից համայնքային բյուջեների նկատմամբ հաշվարկված բոլոր վճարությունների ցուցանիշով: Այսպես 2016թ. 630.6 մլն ՀՀ դրամ, 2017թ.՝ 423.3 մլն ՀՀ դրամ: 2-րդ հորիզոնականում Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատն է՝ համապատասխանաբար 220.6 մլն ՀՀ դրամ և 313.7 մլն ՀՀ դրամ:

Ուեկուլտիվացիոն վճարների բազային չափ գործող ընդերքօգտագործման պայմանագրերից միայն «Լիդիանի» պայմանագրով է սահմանված՝ գրեթե 1 մլրդ 865 մլն ՀՀ դրամ: Հարկ է նշել նաև, որ ամենախոշոր նախնական հատկացումը կատարել է ևս «Լիդիանը»՝ մոտ 278 մլն, իսկ տարեկան հատկացումը կազմում է մոտ 122 մլն:

Այս հատկացումները ևս աննախադեպ են ոլորտում. համեմատության համար նշենք՝ նախնական հատկացման գումարի ցուցանիշով «Լիդիանին» հաջորդող ընկերությունը վճարել է 4 մլն 174 հազար, իսկ տարեկան հատկացումների ցուցանիշով «Լիդիանին» հաջորդող ընկերությունը վճարում է 2 մլն 952 հազար:

Կարող եք ծանոթանալ ԱՃԹՆ ամբողջական զեկույցին այս տեղ՝ <https://www.eiti.am/hy/>